

HDP

HDP TARIM BÜLTENİ

2021/SAYI:3

TARIMDA ŞİRKETLEŞME ARTTIKÇA EMEK SÖMÜRÜSÜ ARTIYOR!

- TÜİK verilerine göre Türkiye’de tarım sektörü, 2020 yılının ilk çeyreğinde %1,8 ikinci çeyrekte %3,7 üçüncü çeyrek %6 ve son çeyrekte % 4 büyüme gerçekleştirmiştir. Covid 19 salgını sürecinde neredeyse hiçbir şekilde destekleme almayan çiftçiler ve tarım işçileri, tarımdaki büyümenin asıl sahipleri olmasına rağmen 2020 yılındaki tarımdaki büyümeden maalesef haklarını alamamıştır. Tarım sektöründe çalışan işçiler, emekçiler, çiftçiler covid 19 salgınına rağmen büyük fedakarlıklarla tarımsal faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Çiftçiler mazot, gübre, tohum ve tarım zehirleri gibi girdi maliyetlerinin %100 artmasına rağmen zararına da olsa üretmeye devam etmiştir. Tarım işçileri güvencesiz şekilde çok düşük ücretlere tarım ürünlerinin soframıza gelmesi için büyük bir gayretle çalışmıştır.
- Son 30 yıldır faaliyet sürdüren Trakya Et ve Süt Ürünleri San. Ve Tic A.Ş %77’i hissesini 28,5 milyon dolara Ürdün merkezli şirket olan Siniora Food Industries şirketine satıldı. Türkiye tarımında yerli yabancı ortaklığı 1980 öncesi başlamış olsa da 24 Ocak kararlarından itibaren özellikle yerli ve yabancı şirketlerin ortaklıklarına ciddi artış başlamıştır. Türkiye tarımında şirket hegemonyasının tesis edildiği düzende tarımda elde edilen gelirden şirket lehine bir artış olurken, çiftçilerin aleyhine azalış olmaktadır.
- 1980-2000 yılları arasında tarımdaki yabancı sermayeli şirket sayısı 70’ten 204’e, 2002-2006 yılları arasında 258’e 2006’dan günümüze kadar ise 2000 yaklaşmıştır.
- Tarımda neoliberal politikaların uygulanmaya koyulmasından itibaren yerli sermaye grupları, çokuluslu şirketlerle ortaklıklara giderek et, süt ve sütü ürünler üretimi, gıda paketlemesi, sebze-meyve işleme ve dondurulmuş ürünler, çay üretimi, tam ve yarı hazır gıda üretimi, gıda pazarlaması ve perakendeciliği gibi alanlarda etkinlik göstermeye başlamıştır.

Tablo 1: Türkiye’de gıda sektöründe yabancı şirketler ve payları

Üretim Alanı	Şirketler, markalar	Tahmini pazar payları. %*
Süt ve süt ürünleri	Danone-Tikveşli	10
Makarna	Barilla / Filiz	30
Dondurma	Unilever (Algida)	70
Bebek maması	Numil/Danone (Milupa, Bebelac)	90
Cips	Frito-Lay (Ruffles, Doritos), Kraft (Cipso, Patos), P&G (Pringles)	90
Hazır çorba	Unilever (Knorr), Nestlé (Maggi)	70
Kâse margarin	Unilever (Sana, Becel)	50
Ayçiçeği yağı	Savola Group (Yudum)	15
Çikolata	Nestlé, Kraft (Milka), Unilever (Algida)	30
Şekerleme	Cadbury (Kent), Haribo	70
Nişasta bazlı şeker	Cargill, Amylum, Cargill/Ülker (Pendik Nişasta)	80
Sakız	Cadbury (Falım, First), Perfetti Van Melle (Vivident)	90
Çay	Unilever (Lipton)	15
Hazır kahve	Nestlé (Nescafé), Kraft (Jacobs)	80
Ambalajlı su	Erikli /Nestlé, Danone (Hayat),Damla (Coca-Cola)	25
Meyve suyu	Coca-Cola (Cappy)	25
Kolalı içecek	Coca-Cola, Pepsi	75
Organize perakende	Migros, CarrefourSa, Metro	60

- Süt ve süt ürünleri sektöründe 1964'te kurulan yerli firma Yörsan, 2014'ten beri Dubaili Abraaj Group' tarafından yönetilmektedir. Dost markalı süt ve süt ürünleri ve Ülker markasıyla üretilen süt, ayran, yoğurt, peynir markaları 85 ülkede pazarı elinde tutan Fransız gıda devi Groupe Lactalis tarafından 2015'te satın alındı.
- Nescafe hazır kahvede piyasanın üçte ikisini denetliyor. Margarin sanayinin %90'ına yakını Unilever'in elinde, neredeyse tamamını kontrol ediyor.
- Türkiye'de yaklaşık 4,5-5 milyar liralık değeri olan pet şişeli su pazarının % 60'ı dört yabancı marka Nestle, Coca Cola, Pepsi ve Danone'ye kontrol edilmektedir.. Hayat su Danone'nin, Damla su Coca Cola'nın, Erikli Nestlenin, Aqua ise Pepsi'nin bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.
- Filiz makarna 5 Mart 2003 tarihinde İtalyan Barilla G.e.R Fratelli S.p.A. tarafından satın alındı. 1974'te kurulan Nuhun Ankara makarnası Japon gıda devi Nisshin Foods ve Marubeni Corporation ile 2014 yılında ortak oldu.
- Sucuk ve pastırma üreticisi Namet, 2014'te Bahreynli Investcorp ile ortak oldu, 1968 yılında kurulan tavukçu Banvit'i de 2017'de Brezilyalı BRF ile Katarlı Qatar Investment Authority tarafından satın alındı.
- Dünyanın en büyük dört çikolata üreticisinden biri olan İtalyan Ferrero, 2014 yılında dünyanın en büyük fındık ihracatçısı ve 12 yıldır Türkiye'nin ihracat şampiyonu olan Oltan Gıda'yı satın aldı. Ferrero Nisan 2017'de Oltan Gıda'nın ismini "Ferrero Fındık" olarak değiştirdi. 2015 yılında toplam 2,8 milyar dolarlık fındık ihracatının yüzde 46'sı üç ulus ötesi şirket tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Çiğnediğimiz çiklet pazarı 450 milyon lira büyüklüğünde ve bu pazarın yüzde 90'ı yabancıların kontrolünde.

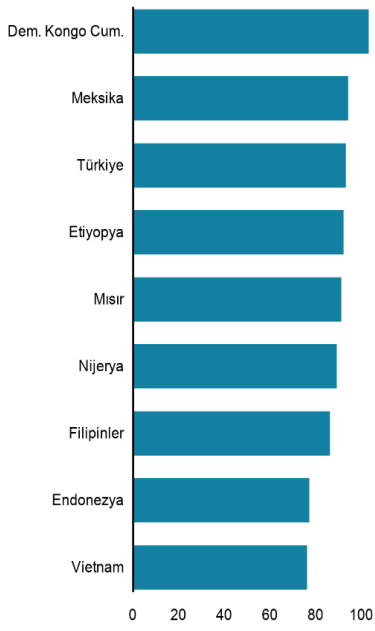
2020 YILI TARIMSAL ÜRÜNLERDE FİYATIN YÜKSELDİĞİ BİR YIL OLDU!

- Türkiye'de 2020 yılında tahıllar ve diğer bitkisel ürünler üretim değeri %22,99 artışla 97,77 milyar TL ve sebzelerin üretim değeri bir önceki yıla 9,59 artışla 55,28 milyar TL oldu. Türkiye 2020 toplam bitkisel üretim 245,2 milyar TL olarak gerçekleşti. Ancak verilere dolar bazında bakıldığında maalesef TL bazındaki gibi bir artış söz konusu değil. 2019'da 34,8 milyar dolar olan bitkisel üretim değeri, 2020 yılında 34,9 milyar dolar olarak gerçekleşti. (Blomberg)
- TÜİK verilerine göre, buğday fiyatları yıllık yüzde 23,64 mısır fiyatı yüzde 18.12, çeltik fiyatı yüzde 25.72, biralık arpa fiyatı yüzde 16.97, diğer arpa fiyatı ise yüzde 19.37. Çavdar fiyatı yüzde 32.3 artış gösterdi.
- 2020 yılında bir önceki yıla göre karpuz fiyatında yüzde 44,76, kavun fiyatında yüzde 34,66, hıyar (sofralık) fiyatında yüzde 9,05 artış gerçekleşti. Buna karşılık bir önceki yıla göre azalış gösteren ürünler ise yüzde 7,78 ile kuru soğan, yüzde 9.02 ile salçalık biber, yüzde 2.02 ile dolmalık biber, yüzde 18,67 ile maydanoz oldu.

- Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinden, 2020 yılında bir önceki yıla göre artış gösteren diğer ürünler sırasıyla, yüzde 42,35 ile washington portakal, yüzde 20,11 ile limon, yüzde 18,57 ile starking elma ve yüzde 15,85 ile sofralık çekirdekli zm oldu.
- Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü 2021 yılı için 3 ayrı dönemde ithalat yapılacağını ilan etti. . Buna göre, 5001 baş ve üzeri ahır kapasitesi olan işletmeler kapasitelerinin yüzde 15'i, kapasitesi 500 baş ile 5 bin baş arasında olan işletmeler, kapasitelerinin yüzde 20'si kadar besilik sığır ithalatı yapabilecekler. Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli tarafından daha önce bir çok defa yaptığı açıklamalarda 2021 sonu itibariyle hayvan ithalatının tamamen biteceğini söylemesine rağmen hayvan ithalatının nnn açılması büyük bir çelişkinin göstergesidir.
- Toprak Mahsulleri Ofisi ithalat ihalelerine devam ederek 18 Mart 2021'de 115 bin ton ithal yemlik mısır alımı için ihale açtı.
- Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıkladığı Ekonomi Reform Paketi'nde ifti ve işçiler lehine hiçbir Şekilde içerik yok. AKP'nin 19 yıl süresince pek çok defa gündeme getirdiği ancak kapsamlı bir politika geliştirmediği gıda enflasyonu, gıda israfı, fiyat istikrarı, hal yasası ve benzeri konular AKP'nin Ekonomi Reform Paketi'nden tarımın payına düşen konular olagelmektedir.
- ABD tarafından tarım sektörüne 12 milyar dolar nakit yardım paketi açıklandı. Bu yardımın yarısı yaklaşık 6 milyar dolar kk ölçekli çiftçilere, 1,1 milyar dolar sığır üreticilerine, mısır ve soya üreticilerine 4,5 milyar dolar destek verilmesi planlanmaktadır.
- Rusya'nın 2021 yılı tarımsal ihracatı % 22 artarken Türkiye'nin 2021 yılı ilk üç ayında Rusya'dan tarımsal ürün ithalatı % 47 artarak 991 milyon dolar gerçekleşmiştir.

Kişi başına en çok gıdanın israf edildiği 10 ülke

(Kişi başına düşen yıllık ortalama israf, kg)

Kaynak: 2021 BM Gıda İsrafı Raporu

2021 Birleşmiş Milletler (BM) raporuna göre Dünya’da 2019 yılında yaklaşık 931 milyon ton gıda Türkiye’de ise 7,7 milyon ton gıda israf edildi. Türkiye’de her yıl kişi başına 93 kilogram yiyecek israf ediliyor. Türkiye dünya genelinde en fazla gıdanın israf edildiği ülkeler arasında 3. Sırada yer alıyor.

Mart Ayı Mevsimsel Tarım Ürünleri

ŞİMDİ TAM MEVSİMİ

Muz, elma pancar, limon, brokoli, bakla

YAKINDA TEZGAHTA

Çilek, barbunya, can erik

MEVSİMİ GEÇMEK ÜZERE

Pırasa, ıspanak, karnabahar, portakal

Kaynak: Buğday Derneği

Tablo 2: Mevsimsel Bazı Ürünlerin Fiyatları

Ürün Kg	Mersin Tarla	Mersin Hal	Mersin Manav	İstanbul Hal	İstanbul Manav
Kara Lahana	30 kuruş	50 kuruş	1,5 TL	1,5	3,5
Limon	1 TL	1,5 TL	4 TL	3 TL	6 TL
Havuç	30 kuruş	70 kuruş	2 TL	1,70 TL	4 TL
Pırasa	1 TL	1,5 TL	3 TL	2,5 TL	5 TL
İspanak	1 TL	1,5 TL	3,5 TL	3 TL	5,5 TL
Muz	6 TL	9 TL	12 TL	11 TL	14 TL

Kaynak: Mersin Hal Kompleksi

Not: Tablodaki ürünlerin fiyatı güncel olarak minimum fiyatlardır, bu fiyatlar ürünün niteliğine göre ve tezgah farklılığına göre değişkenlik gösterebilir.

Mart Ayında Tarımın Görünümü

Mart ayı, baharın gelişini müjdeleyen bekçi misali uzun tarihsel mirasıyla her yıl halklara usanmadan kılavuzluk ediyor. Bahar mevsimi Homo Sapiens'in tarımla hemhal olduğu zamanlardan beri bir yenileniş, bir uyanış mevsimi olarak hafızalarımızda yerini koruyor. Kuşkusuz her yıl büyük bir coşku ile kutlanan Newroz, böylesine güçlü hafızanın oluşması açısından önemli ritüeli temsil ederek Mart ayının bahar mevsiminin kapısı olduğunu bizlere her yıl hatırlatıyor.

Toprak ve bitkililerle mesai yapan insanoğlu bahar ayıyla birlikte doğanın yenilenişine tanıklık etme şansını yakalıyor. İnsanlığın bu şansı şüphesiz tarımla yakaladığı ortadadır. Tarım tarihsel ve güncel olarak insanın doğa ile ilişkisini biçimlendirdiği gibi toplumsal yaşamı da biçimlendirmeye devam ediyor. Öyle ki insanoğlu açısından yaşamsal önemi olan besinler ve bu besinlerin üretim biçimi bizlere toplumsal biçimlenişini analiz etmeyi kolaylaştıran ipuçlarını vermektedir. Başka bir ifadeyle günlük olarak tükettiğimiz tarım ürünlerinin hangi koşullarda üretildiği ve soframıza nasıl geldiği meselesi, tarladan tabağa sadece bir besinin hikayesini vermez, aynı zamanda tarımsal ürünlerin soframıza gelmesini sağlayan emekçilerin koşullarını ve bir bütün olarak tarihsel sürekliliği olan tarım sektöründeki üretim değerinin nasıl paylaşıldığını verir.

Halkların Demokratik Partisi olarak Mart ayının haklarımız açısından taşıdığı duyguları paylaşıyoruz. Bu ayki bültenimizde ön plana çıkan konularda, tarımda kapitalist üretim biçimiyle ortaya çıkan sömürü düzeninin baharın gelişini engellemediği ancak sömürüyü derinleştirdiğini verilerle anlatmaya çalıştık. TÜİK 2020 Türkiye tarımının 4,8 büyüdüğünü açıklarken güncel çiftçi borcu 130 milyar TL'yi aşmış durumda. Gözünü para bürümüşler Mart ayının bizim için taşıdığı anlamı bilmezler, onlar bu anlamdan

para kazanmaya çalışırlar. Onlar ki 4,8 büyüyen tarımda en büyük payı alanlardır. Onlar ki büyüdükçe tarımda üreticiler, çiftçiler her geçen gün daha da borçlanmaktadır. Bu büyük çelişki, tek başına, tarımsal üretimde büyük bir eşitsizliğin yaşandığını bizlere göstermektedir. Fakat kısa bir 2020 özeti yaptığımızda hem sermaye lehine bu eşitsizliğin boyutlarını hem de AKP'nin bu eşitsizlikteki payını rahatlıkla gösterebileceğimizi düşünüyoruz.

Bilindiği üzere 2020 yılı pandemi yılı olarak tarihte pek çok insanın hatırlamayacağı bir yıl olmuştur. Böylesi zor geçen bir yıl içerisinde tarımın önemi ne kadar bilinmiş olsa da AKP hükümeti tarafından en az desteklenen sektör tarım sektörü olmuştur. AKP çiftçilerin 2019 yılında ödemesi gerektiği ancak ödemediği destekleri bu dönemde ödenerek sanki pandemi destekleri veriliyormuş gibi bir algı yarattı. Halbuki 2020 yılında çiftçiye ödenen destek 2019 yılında hak edilmiş desteklerdir. Çiftçiler 2019 yılında alması gereken destekleri almadığı için 2020 pandemi yılına desteksiz girmiştir. Bunun dışında AKP tarafından çiftçilerin Mayıs ve Haziran ayına ait düşük faizli tarımsal kredi borçları 6 ay ertelenmiş, birkaç ille sınırlı kalan tohum desteği yapılmıştır. Çiftçilere %100 artışla verilen gübre desteği döviz kurunun artmasıyla 2020 yılının ilk bir ayında eridi. AKP tarafından hazine arazileri tarıma açılıyor diye propaganda yapılmasına rağmen yaklaşık 4 milyon hektar tarım arazisi boş durmakta ve 2020 yılında binlerce tarım ve ormanlık alan betonlaşmaktadır. Mevsimlik tarım işçileri yine 2020 yılında asgari yaşam standardının çok çok altında güvencesiz ve sağlıksız koşullarda çalıştı.

TÜİK verilerine göre Türkiye 2020 yılı tarımdaki 4,8'lik büyüme, özellikle covid 19 salgını nedeniyle dünya ticari faaliyetlerinin azalmasına rağmen iç piyasa yönlü bir büyümedir. Özellikle covid 19 nedeniyle toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kamu harcamalarının artmasıyla gerçekleşmiş büyümedir. Zira 2019 ile 2020 yılının bitkisel üretim değerinin yaklaşık olarak 34,9 milyar dolar gerçekleşmesi büyümenin iç piyasaya yönelik olduğunu göstermektedir. İç piyasada yüksek gıda fiyatları karşısında toplumun büyük çoğunluğu ucuz ve sağlıklı gıdaya erişim hakkına sahip değildir. Mevsimindeki yetişen tarım ürünlerinin ucuz olduğu gerçeği yaşı büyük olanların anlattığı bir hikayeye dönüşmüştür. Diğer taraftan Türkiye'de milyonlarca insan açlık sınırında yaşarken, yılda yaklaşık 7,7 milyon yiyecek israf edilmektedir. Mart ayının tarımsal verileriyle birlikte ortaya çıkan tablo tarımda üretimden tüketime kadar Bu düzen yukarıda farklı tarihlerde tarımın yabancı sermayenin denetimine girmesiyle ortaya çıkan bir eşitsizlik düzenidir.

HDP Genel Merkezi; Barbaros Mh
Tahran Cd Büküm Sk No:117
Kavaklıdere/Çankaya ANKARA
Tel: 0312 427 17 80
Fax:03124288957

@HDPgenelmerkezi

www.hdp.org.tr

